

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan vuosina 1981 ja 1982 suoritettussa rajankäynnissä todettujen rajalinjan muutosten ja täsmennysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan vuosina 1981—1982 suoritettussa rajankäynnissä todetut rajalinjan muutokset ja täsmennykset. Ehdotettu valtakunnanraja seuraa joissa ja järvissä vuoden 1981 maastotöissä määritettyä syväväylää tiettyjä poikkeuksia lukuunottamatta. Ehdotuksessa on määritetty myös aikaisemmin täsmen-

mätön rajalinja Ahvenanmerellä sijaitsevalla Märketin luodolla.

Tarkoituksena on vahvistaa noottienvaihdolla Ruotsin hallituksen kanssa vuosien 1981—1982 rajankäynnin molemminpuolinen hyväksyminen sitten kun eduskunta on antanut suostumuksensa kyseisiin rajalinjan muutoksiin ja täsmennyksiin.

RAJANKÄYNNIN VALMISTELU JA SIITÄ LAADITUT ASIAKIRJAT

Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja käydään 25 vuoden välein. Tämä perustuu vuosien 1926—27 rajankäynnin yhteydessä tehtyyn valtioiden väliseen sopimukseen. Edellisen kerran raja käytiin vuosina 1956—57 (noottienvaihto v. 1961), joten normaalin jaksotuksen mukaan seuraava rajankäynti oli suoritettava vuonna 1981. Rajankäyntiä valmistelemaan asetettiin kummasakin maassa vuonna 1979 valtuuskunta, jonka oli määrä hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti yhteistoiminnassa toisen osapuolen valtuuskunnan kanssa huolehtia rajankäyntiin liittyvistä tehtävistä. Toukokuun 1979 ja helmikuun 1981 välisenä aikana valtuuskunnat kokoontuivat viiteen yhteiseen rajankäyntiä valmistelevaan kokoukseen.

Kesän 1981 aikana suoritettiin maastotyöt, joiden tavoitteena oli valtakunnanrajan kulun selvittäminen määrittämällä nykyinen syväväylä ja kunnostamalla rajamerkit. Syväväylän määrittämisessä käytettiin ensi sijassa vuonna 1980 otettujen ilmakuvien maastossa suoritettua tulkintaa ja tarvittaessa luotauksia. Lopulliset raja-asiakirjat valmistuivat kesäkuussa 1982. Rajankäynnin päätöisasiakirjat allekirjoitettiin Helsingissä 1. päivä-

nä marraskuuta 1982. Vuoden 1983 aikana on rajankäynnin eräitä yksityiskohtia vielä tarkemmin selvitetty molempien maiden ulkoasiainministeriöiden välillä.

Valtuuskuntien ehdottama valtakunnanraja seuraa joissa ja järvissä vuoden 1981 maastotöissä määritettyä syväväylää tiettyjä rajankäyntiasiakirjoista ilmeneviä poikkeuksia lukuunottamatta. Valtakunnanraja siirtyy näin useassa kohdassa aikaisemmasta paikasta nyt rajankäynnissä määritettyyn syväväylään. Tämä puolestaan aiheuttaa kolmessa uudessa kohdassa eräiden saarien siirtymisen valtakunnasta toiseen. Vuoden 1981 tilanteen jälkeisten syväväylän sijainnin mahdollisten muutosten osalta ehdotetaan, että ne eivät aiheuta valtakunnanrajan muutosta ennen kuin niistä on seuraavan rajankäynnin yhteydessä sovittu. Sama periaate oli omaksuttu myös vuoden 1961 sopimuksessa, jolla aikaisempi rajankäynti molemminpuolisesti hyväksyttiin. Ahvenanmerellä sijaitsevalla Märketin luodolla kulkevan rajan määrittämisestä ehdotetaan, että luodon keskipisteen länsipuolella sijaitsevan Suomen rakentaman ja ylläpitämän majakan alue tulee kuulumaan Suomelle ja että Ruotsille kuuluu vastaa-

van suuruinen maaalue luodon keskipisteen itäpuolelta.

Rajankäynnin tulokset on kirjattu seitsemään eri asiakirjaan seuraavasti:

I *Perusasiakirjat* sisältävät otteita aikaisemmista sopimuksista, yhteenvedon aikaisemmista rajankäynneistä sekä vuoden 1981 rajankäynnin molempien valtuuskuntien yhteiset kokouspöytäkirjat, päätökset ja ehdotukset. Perusasiakirjoihin sisältyy myös valtuuskuntien ehdotus rajanhoidoa koskevaksi sopimukseksi.

II *Rajankuvaus ja rajamerkit* sisältää perinteisen rajankuvauksen sekä tiedot rajamerkeistä ja rajavesistön saarista.

III *Valtakunnanraja Märketin luodolla* käsitte-

lee tämän rajanosan määrittystä sekä valtuuskuntien sitä koskevaa ehdotusta.

IV *Valtakunnanrajan kartat kolmen valtakunnan pyykiltä Perämeren pohjoisosaan* sisältää 51 karttalehteä sekä indeksilehden ja kansilehden. Samaa niteseen on sidottu liite C *yleissilmäykset eräistä rajoista ja rajanosista Perämeren—Ahvenanmeren alueella*.

Liite A *teknisiä selvityksiä* kuvaa rajankäynnin käytännön suorittamista ja siihen on kerätty myös koordinaattiluettelot.

Liite B *kiinteistönmuodostus ja muut oikeudelliset kysymykset rajanmuutosten yhteydessä* sisältää valtiosta toiseen siirtyviksi ehdotettuja suvereniteettisaaria koskevia selvityksiä ja yleissilmäyskartat siirtävistä saarista.

PERUSTELUT

Ruotsin ja Venäjän välillä vuonna 1809 tehdystä Haminan rauhassa sovittiin muun muassa siitä, että Ruotsin ja Suomen välinen raja seurasi syväväylää Tornion, Muonion ja Könkämäenon joissa. Sopimuksen seurauksena eräät näissä joissa olevat ruotsalaisille kiinteistöille kuuluneet saaret tulivat sijaitsemaan Suomessa ja vastaavasti eräät suomalaisille kiinteistöille kuuluneet saaret Ruotsissa. Vuonna 1823 päättyneen tilusvaihdon jälkeen oli vielä 51 saarta, jotka erityisen sopimuksen mukaan jäivät edelleen toisessa maassa olevan kiinteistön omistajan hallintaan. Näistä saarista sijaitsi 15 Suomessa ruotsalaisten hallinnassa ja 36 saarta Ruotsissa suomalaisten hallinnassa. Osoituksena siitä, että saaret kuuluivat toiseen maahan, piti niiden haltijoiden suorittaa niin sanottua suvereniteettimaksua, mistä johtuu nimitys suvereniteettisaari. Tämän maksun kantaminen lopetettiin vuonna 1969. Saarten yhteinen pinta-ala on noin 1000 ha, josta suunnilleen puolet kummassakin maassa.

Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja kulkee suurimmalta osaltaan pitkin vesistöä Tornionjoessa, Muonionjoessa ja Könkämäenossa sekä näihin jokiin liittyvissä järvissä. Pääsääntöisesti valtakunnanraja seuraa jokien syväväylää. Näin ollen rajanmäärittämisessä rajankäynnin maastotöiden yhteydessä kesällä 1981 oli eräänä tärkeimmistä tehtävistä syväväylän senhetkisen sijainnin määrittäminen. Tämä syväväylän kulun mukainen osuus käsittää rajan kolmen valtakunnan

pyykiltä, missä Suomen, Ruotsin ja Norjan rajat yhtyvät, Tornion pohjoispuolelle, yhteensä 555 km. Tornion-Haaparannan alueella sekä niiden eteläpuolisella saaristoalueella raja muodostuu suoraviivaisista linjoista, jotka on merkitty maastoon kiinteillä rajamerkeillä. Tämä suoraviivainen osuus on 40,5 km, ja sillä on kaikkiaan 65 eri rajanosoitustehtävään tarkoitettua rajamerkkiä, jotka myös kunnostettiin rajankäynnin yhteydessä.

Vuoden 1956 rajavaltuuskuntien suorittaman rajantarkastuksen yhteydessä todettiin, että valtakuntien välinen raja ei seurannut syväväylää seuraavien suvereniteettisaarten luona:

- 1) Keskiisaari (Isosaari) ja Alasaari (Alanensaari) Pajalan kunnassa Ruotsissa
- 2) Kuusisaari, Isosaari ja Koivusaari Pajalan kunnassa Ruotsissa
- 3) Pappilan Sältinki (Pappilan seltinge) ja Huukkilanlika (Kortetsaarukka) Ylitornion kunnassa Suomessa

Tästä johtuen molempien valtuuskuntien toimiksiantoihin vuoden 1981 ohjeiden mukaan kuului niiden teknisten tehtävien suorittaminen, jotka tarvitaan valtakunnanrajan siirtämiseksi nykyiseltä paikaltaan edellä mainittujen saarten luona. Valtuuskuntien yhteisessä lopputarkastuksessa elokuussa 1981 todettiin syväväylän kuitenkin kulkevan Alasaaren itäpuolelta. Tämän saaren ja siihen liittyvän vesialueen osalta ei siten esitetä siirtoa Ruotsilta Suomelle.

Selvitettyään niitä kiinteistoteknisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, jotka tulevat ajankohtaisiksi valtakunnanrajan siirron yhteydessä edellä mainituilla osuuksilla, valtuuskunnat ehdottavat, että Ruotsin valtio hankkii omistukseensa edellä kohdissa 1 ja 2 mainittuja Keskisaarta, Kuusisaarta, Isosaarta ja Koivusaarta ympäröivät vesialueet ja että nämä alueet liitetään kiinteistöjärjestelyillä kyseisiin saarikiinteistöihin, jotka valtakunnanrajan muuttuessa siirtyvät Suomelle. Suvereniteettisaaret Pappilan Sältinki ja Huukkilanlika ympäröivine vesialueineen siirtyvät Suomen oikeuskäytännön mukaan Ruotsiin valtakunnanrajan sijainnin muuttuessa.

Ehdotetut rajamuutokset merkitsevät seuraavan suuruisen alueiden siirtymistä valtiolta toiselle:

Suomeen siirtyy:	Maata	Vettä	Yhteensä
1. Keskisaaren alue	16 ha	30 ha	46 ha
2. Kuusisaaren-Iso- saaren-Koivusaaren alue	163 ha	87 ha	250 ha
Ruotsiin siirtyy:			
3. Pappilan Sältin- gin-Huukkilanlikan alue	16 ha	28 ha	44 ha

Saariin kohdistuvat nautintaoikeudet eivät rajan siirtämisen johdosta käytännössä muutu. Sikäli kuin katsotaan, että alueisiin kohdistuu valtion muodollinen omistusoikeus, ei tällaisella omistuksella ole samoihin alueisiin kohdistuvien, tunnustettujen hallintaoikeuksien takia arvoa.

Näin ollen valtuuskunnat ovat todenneet, että valtakunnanrajan kulkua koskevat muutokset eivät aiheuta valtioiden välisiä korvausvaatimuksia.

Valtuuskuntien toimeksiannot koskivat vain niitä edellä käsiteltyjä suvereniteettisaaria, joiden osalta valtakunnan rajaa määritettäessä syväväylän muuttuneella kululla on suoranaista merkitystä. Muita suvereniteettisaaria valtuuskuntien ehdotuksessa ei ole käsitelty.

Ahvenanmerellä sijaitsevan noin 2.5 ha suuruisen Märketin luodon osalta Suomen valtuuskunnan ohjeissa todettiin, että raja luodolla tulee vahvistaa maiden välillä erikseen tehtävän sopimuksen mukaisesti. Tältä pohjalta määrittävät ja merkitsivät keväällä 1982 Suomen ja Ruotsin viranomaiset rajan Märketin luodolla siten, että Suomen valtion rakentama ja ylläpitämä majakkarakennus luodon länsiosassa tulee Suomen alueelle ja vastaavan suuruisen alue luodon itäosasta (noin 0,39 ha) tulee kuulumaan Ruotsille. Näin ollen raja luodolla tulisi kulkemaan murtoviivana luodon keskipisteen kautta ja jakamaan luodon kahteen yhtäsuureen osaan siten, että luodolla oleva majakka rakenteineen jää Suomelle. Kysymyksessä on aikaisemmin luodolla käymättömän rajalinjan täsmentäminen, mikä siis ei merkitse muutosta valtakunnanrajaan eikä myöskään Ahvenanmaata koskevien sopimusten tarkoitamiin vyöhykerajoihin. Murtoviiva ei vaikuta merilinjaan luodon ympärillä. Valtioiden välillä on yhteisymmärrys siitä, että kummankin valtion kansalaisten ja viranomaisten oikeudet nousta maihin Märketillä säilyvät rajaviivasta huolimatta ennallaan.

EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS

Koska Suomen valtakunnanrajoja hallitusmuodon 3 §:n mukaisesti ei voida muuttaa ilman eduskunnan suostumusta, esitetään

että Eduskunta antaisi suostumuksensa seuraaviin Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan vuosina 1981 ja 1982 suoritetun rajankäynnin johdosta ehdotettuihin valtakunnan alueen muutoksiin ja täsmennyksiin:

1) Muonionjoessa Keskisaaren kohdalla valtakunnanraja muuttuu kulkemaan joen syväväylää

pitkin saaren länsipuolelta siten, että mainittu saari tulee kuulumaan Suomen alueeseen.

2) Muonionjoessa Kuusisaaren, Isosaaren ja Koivusaaren kohdalla valtakunnanraja muuttuu kulkemaan joen syväväylää pitkin saarten länsipuolitse siten, että mainitut saaret tulevat kuulumaan Suomen alueeseen.

3) Tornionjoessa Pappilan Sältingin ja Huukkilanlikan kohdalla valtakunnanraja muuttuu kulkemaan joen syväväylää pitkin saarten itäpuolelta siten, että mainitut saaret tulevat kuulumaan Ruotsin alueeseen.

4) Muissakin kohdissa noudatetaan syväväylän

osalta rajan paikasta, mitä rajankäyntiasiakirjoissa on sovittu.

5) Ahvenanmerellä Märketin luodolla valtakunnanraja täsmennetään kulkemaan murtovii-

vana luodon keskipisteen kautta sen mukaisesti kuin suoritetussa rajankäynnissä on paalutettu ja merkitty ja niin kuin rajankäynnistä laadituissa asiakirjoissa on esitetty.

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 1984

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ulkoasiainministeri *Paavo Väyrynen*